

1) Hayz va uning hukmlari:

Olloh taolo aytadi: «**Sizdan hayz haqiqatda so'raydilar. Aytish: «U kongilsiz-nopok narsadir. Xayz payitida ayollarni jalb qilishdan chetlaning va to poklanmagunlaricha ulaga yaqinlashmang! Pok byl (ib g'usl qil) ganlardan kalin ularga Alloh buyrgan tarafdin kelingiz! Albatta Alloh tavba qiluvchilarni va o'zlarini mudom pok tutuvchilarni sevadi** »» (Baqara: 222).

Xayz – ma'lum vaqtlarda baxadondan kelayotgan turadigan tabiiy kon konvoliqlik, Allox taolo uni hikmat uchun, yangi ona kornidagi homilaga ozuqa kilib yotgan. Xomila davomiyliqi ozuqaga muhojir bo'lib, u onaning ozuqasiga sherik bylsa, onaning kuchi pasayib ketishi mumkin bo'lgan buganidan Olloh taolo unga aloxida ozuqa yaratiib kuydi. Shu bois homilador ayol deyarli hayz ko'rmaydi. Farzand dunyoga kelganidan so'ng Olloh taolo uni ko'krak suyiga aylantirib yuboradi. Shu boy emizikli ayol ham kamdan-kam hayz ko'rishi mumkin. Ayol kishi homiladan ham, emizishdan ham butkul chet eldan olib borilgan sunggi kuzatuv ozuqa modasi sarflanganidan keyin qo'lga kiritilgandan so'ng, u onaning badadonining biron bir erni urnashadi va har qanday oy ko'chada olti-etti kun mobayida tashkariga chiqib turdi. Keyindan undan oz yoki kop kun bulishi mumkin. Konventsiyani bir oyoling oy ko'rishi Ollox O'rnatgan tabiyatiga qarab ozroq yoki ko'proq bo'ladi.

Qur'on va Sunnatda hayzli ayol uchun xujzi mobayniada va personzi tamom bulganidan sung muftassal hukmlar mavjud. Jumladan:

– Hayzli ayol fizzi mobayniada namoz o'qidi va kunza tutmaydi. Rasululloh solallohu alayhi va salom Fotima bin Abi Hubayshga: «**Xayz kelganda namozni tark qil**» , deganlar (Buxoriy (228), Musulmon (333) Oisha

roziyallohu ko'rsatgan rivoyat qilinganlar). Mabodo hayzli ayol xaylzi orazida namoz o'qisa va kunza tutsa, namozi ham, kunzasi ham yaroqli bo'lib qolmaydi. Chunki, Payg'ambar solallohu alayhi va salom uni qurishdan qaytarganlar. Qaytariq esa yoroqsizlikni taqozo qildi, bundan tashqari unday ayol bu bilan Olloh va Rasuliga osiy ham bo'lishdi.

- Ulamolar ijmosigiga qarab, hayzli oyolni hayzdan pok bo'lib o'tgan kunga qadar qazosini tutadi, namozni xozi qilib o'qiydi. Oisha roziyallohu anxo aytadilar: «Biz Rasululloh solallohu alayhi va salamning davrlarida hayrat ko'rayapmiz, shunda kunning xazinasini tutish uchun buyrilar, namozning esa xazosini o'qishga buyrilmas edik» (Buxoriy (321), Muslimit (33)).

- Hayzli ayol Baytullohni tavof qilishi, Qur'on o'qishi, masjidada o'tirishi mumkin emas. To hayayzdan poklanib, g'usl qilmagunichcha eri u bilan bog'liq jinsiy aloqa qilishi harom bo'ladi. Olloh taolo aytadi: «**Sizdan hayz haqiqatda so'raydilar. Aytish: «U kongilsiz-nopok narsadir. Xayz paytida ayollarni jalb qilishdan chetlaning va to poklanmagunlaricha ulaga yaqinlashmang! Pok byul (ib g'usl qil) ganlardan kalin ularga Alloh buyrgan tarafdin keling!**» (Baqara: 222). Ulardan chetlatish - kuchliligi ma'nosidadir.

Rasululloh solallohu alayhi va salam: «**Ulardan bilgan uy ichida biron bir odamga murojaat qiling va qo'shilishdan boshka barcha narsani qilaveringlar**», dedilar. (Muslim (302), Termiziy (2977), Abu Dovud (258), Nasoiy (369), Ibn Moja (643) Anas roziyallohu anhudan rivoyat qilingan).

- Hayzli ayolning eri qurilganidan keyin, katta bo'lish, kuchashish kabilar bilan lazzat bo'lishi mumkin.

Ислом Нури

- Hayz ko'rib turgan vaziyatda eri taloq qilishi joiz emas. Allox taolo aytadi: «**Ey payg'ambar, kechon sizlar (yangi mo'minlar) ayollarning oyog'ingizdagi taloq kilsangizlar o'zlarining iddalarigizda** (yangi poklik payitlarida) **taloq qilinglar!**» (Taloq: 1). Yo'ni, pok bo'lganlardan sung jimoya qilmay turib taloq qilinmoqda! Rasululloh solallohu alayhi va salom oyolini hayzli vaziyatda talab qilingan odamga uni qaytarib olishni, agar agar istasa poklik holatida taloq kilishni buyrganlar (Buxoriy (5251), Musulmon (1471) Ibn Umar roziyallohu anhomodan rivoyat qilganlar).

Poklik – konningni tug'dirish bulib, hayzli ayol kon tuxtashi bilan poklangan va xayz uzoq davom etishi kerak edi, endi unga g'usl qilinish farzining tug'ilishi. Shundan sung u xayz sababli man kilingan ishlarning barchasini qilishi mumkin buldi. Poklikdan yasalgan suv suvi kudra (go'shtning soli kabi suv) ko'rsa, unga (xizmat sifatida) e'lon berilmaydi. Chunki, Ummu Atiya roziyallohu anxo aytadiki: «Biz poklikdan yasalgan sariglik va kudrani xayzdan sanamas edik» (Buxoriy (326), Abu Dovud (308), Nasoiy (366), Ibn Moja (647) rivoyatlari). Bu marfuat oshirish hukmidadir, chunki Rasululloh solallohu alayhi va salom tomonlaridan takrir qilingan.

Muxim eslatma:

Agar hayz yoki nifosdagi ayol kun botishidan oldin pok bo'lsa, u boshqa kunning oldidan va namozini o'qishni talab qiladi. Agar tong otishidan oldin pok bo'lib ketgan bo'lsa, shu tunning shom va xufton namozlarini o'qishni talab qiladi. Chunki, ushbu vaziyatda birinchi darajadagi qo'shilish davom etmoqda.

Shayxulislom Ibn Taymiya davomiyahulloh «Fatovo» da (21/434) aytadi: «Shuning uchun jumhur уламо, jumladadan, Molik, Shofeiyy, Ahmad hayzli

Ислом Нури

ayol kunning oxirgi qismida pok bo'lib, oldinga va asrni quvib o'tdi, tunni oxirigacha bildim, chunki deyishgan. Bu fikr Abdurahmon ibn Avf, Abu Hurayra va Ibn Abboslardan ham aniq qilingan. Chunki, vaqt holatida vaqtni belgilab qo'ydi. Demak, kunduzning so'nggi qismida pok bo'lib, avvalgi bor davom etadi, asrdan oldinroqni o'qiydi. Agar kechaning sungida pok davom etadigan bo'lsa, u holda vaziyat davom etadigan bo'lsa, xaftondan keyin hamni o'qiydi »(Majmuul-fatava: 21/434).

Ammo, qachon amalga oshirilgan bo'lsa, u shu kabi namozni o'qimoq uchun u yoki bu erda juda katta ahamiyatga ega bo'lib, kuchliroq suz shuki, birinchi navbatda davom etishi kerak, shuning uchun hech qanday sabab yo'q.

Shayxulislom Ibn Taymiya davomiyahulloh shu masala bo'yicha aytadi: «Unga hech narsa (ya'ni xazo) kerak bo'lgan bulyasligi haqida Abu Hanifa va Molik aytgan suzning dalili kuchiroqdir. Chunki, xози yangi buyruq bilan vojib bo»ladi, bu erga unga qozoni zarur kiladigan buyuk javob. Chunki, u namozni joiz kechiktirish bilan kechiktirgan, unda sustkashlik qilmagan. Ammo uxlab qo'llangan yakuti unutib kuygan odam, garchi u ham sustkashlik qilmagani bylsa-da, uning qilini xazo emas, boshqasiga nisbatan uyg'ongan va esiga tushgan payti o'sha (foydalanilgan) namozi davom etmoqda »(Majmuul-fatava: 23/335).

2) Istixoza va uning xukmlari:

Istixoza - ma'lum bo'lgan muddatsiz, **اِزِيل** (azil) deb ataluvchi tomirdan o'qib chiquvchi qondir.

Mustahoza (istixoza koni kelib turuvchichi ayol) ning xoli chigaldir. Chunki, istixoza koni hayz qoniga ohshaydi. Agar qon tinimsiz yoki

Ислом Нури

ko'pincha kelib tursa, undan qay birini xayz deb, qay birini namoz va kunni tusolmaydigan istixoza koni deb e'lon qilasizmi? Chunki, mustaxoza (hayzu nifosdan) pok oyol hukmida bo'ladi.

Sizin, mustaxozaning uchta holati bordir:

Birinchi holat: Istihozaga oid dvor bulmasidan ma'lum bo'lgan odatiy bo'lib ko'rilgan, ya'ni, bir oyda masalan, besh kunmi, sakiz kunim xayri kunlari bug'langani, u kunlar o'ynagan joyi, o'rtaomi budgani kabi. Bunday ayol uzining odatiy kunlari bo'yicha xizmat ko'rsatilishi, namoz va kunzani tark etilishi, shu kunlari nihoyasiga etach, g'usl kilib, namozini o'qiydi. Qo'llangan kunlaridagi kon istixoza koni deb e'lon kilinadi. Rasululloh solallohu alayhi va salom Ummu Habibaga aytganlar: «**Sizni (namozdan) tusadigan kunlar mikdoricha kutgin, sung g'usl qilib, namoz o'qiyver**» (Imom Muslim (334) Oisha roziyallohu takdirlangan rivoyat). U zot solallohu alayhi va salom Fotima bin Abi Hubayshga: «**Bu hayz emas, biron sabab tomirdan chikayotgan mehmon, agar hayz kunlarini kelsa namoz o'qima**», deganlar (Buxoriy (228), Muslim (333) Oisha roziyallohu anhaddan rivoyat qilinganlar).

Ikkinchi holat: Agar ma'lum bo'lsa, odatdagidek bo'lib qolsa, biron bir odam farzli bo'lsa, yoki bazi kunlarda bo'ladigan mehmonlar uchun rang-barang bo'lsa kerak, xayri qoni belgisiga mos kelsa, uyga tashrif buyuradigan odamlarni rangli rangda ko'rsatsangiz, uyingizda va uyda yashayapsizmi? deb e'lon kilib, namoz va kunzani tark kiladi. Undan boshqasini istihozaga qilish, xizmat sifatidagi kon kelishi tuxtaachch, g'usl qilib, namoz o'qiydi, kunza tutadi va pok deb e'lon qiladi. Chunki, Rasululloh solallohu alayhi va salom Fotima binta Abi Hubayshga: «**Agar hayzni qo'li bersa, ko'ramirman, bilib turaman. U holatda namozdan tegil. Bo'shqacha katta, tahorat kilib, namozni o'qiyver**

Ислом Нури

», deganlar (Abu Dovud (286), Nasoiy (216) rivoyatlari, Ibn Xibbon (4/180, №1348) va Xokim (1/174) sahih sanaganlar). Demak, bu vaziyatda mustaxoza vazi xonning belgisiga qarab, xayz bilan istihozani ajratiadi.

Uchinchi holat: Agar ma'lum bo'lsa, odatdagidek hammasi bo'lib, mehmonxonaga tashrif buyurib, istihozaligining ajratib kelinadigan belgi ham, ham har oyda olti yoki etti kun xizmatiga o'tib ketadi. Chunki, operativat ayollarning odati shunchadir. Rasululloh solallohu alayhi va salom Xudo bin Jahshga: « **Bu shaytonning zarbasi. Olti yoki etti kunni hayz deb o'lgan, sung yuvingin. Toza bulganingga va poklanganingga anik ishchan hosil kilsang, 24 yoki 23 kun namoz o'qi va kunza tut** » , deganlar (Axmad (2/381, №27144), Abu Dovud (287), Termiziy (128), Ibn Moja (627) Yana bino) Jahsh roziallohu anhadgan rivoyatlari, Termiziy sayohatlar).

Xulosa qilib aytish mumkinki, avval ma'lum bo'lgan odatdagi katta ayol va u erda odatlanib ko'riladigan ish, xay'at bilan istixoza konini ajrata olayotgan oyolga kora amal qildi, har qanday ikkilangan vaziyatga oyo'l o'tdi yoki uni kunini aylantirdi. Payg'ambar solallohu alayhi va salamdan kiritildi bugan har uch uch kunlik sunnatning ortasi ana shunday yomonlanmoqda.

Shayxulislom Ibn Taymiya ta'limahulloh aytadi: «Bu borada aytilgan alomatlarni oldiradi: yo ma'lum odat, chunki odat eng kuchli alomatlardan, yo tamiz (ajratish), chunki qoramtir, quviq va hidi bilan uyni kutib turing, yangi tug'ilgan odam, sizni eslayman ko'pchilikka kuchishlik asl-asosdir. Ushbu uch alomat sunnat va e'lon dalolat kiladigan alomatlargadir ». Shundan svng bu haqiqatda aytilgan qo'llangan uch alomatni aytib o'tilgan.

Ислом Нури

Gapining nihoyasida aytadi: «So'zlarning eng tug'riroqi – sunnatda keltirilgan alomatlarini e'lon qilish uchun olib, boshkalarni bekor qiladir» (Majmuul-fatava: 21/631).

Pokligiga hukm kilingan mustaxozaga kerak bulgangan ishlar:

1) Xayz deb e'lon qilingan kilingan kunlari nihoyasiga etgach, yukorida aytilgan ko'rishda g'usl qilishi farz.

2) ajratish namozidan oldin xizmatni yuvadi, chiroyli yulini paxta yoki shunaqa yaxshi ko'rasiz biron narsa bilan tusadi va uni tushib ketmaydigan qilib kamkamlab kuyadi, keyin har qanday namozga tahrat qiladi. Chunki, Payg'ambar solallohu alayhi va salom mustaxoza haqiqatida: «**Qur'** (odatiy hayz) **kunlari nomozni tark etib, keyingi namozga g'usl va tahrat kiladi**», deganlar (Abu Dovud (297), Ibn Moja (625) va Termiziy (126) rivoyatlari, Termiziy: «hasan davomis», degan). Rasululloh solallohu alayhi va sallam: «**Men senga matoni qanday ishlatishni aytib beraman, uni boshqa joyga qo'ysang**», deganlar (Abu Dovud (287), Termiziy (128), Ibn Moja (622) Qayta tikilgan Jahsh roziyallohu anonim jonli ijro etilgan Matodan murod – paxtadir. Xozirgi paytda mavjud bulgan tibbiy tibbiy taglik ishlatish ham to'g'ri bylaveradi.

3) Nifos va uning xukmlari:

Nifosli ayol ham ajralib turadigan narsalarga nisbatan nisbatan halol va harom bo'lishda hayzli ayol bilan bir hildir. Masalan, eri u bilan qurilgan qushilishdan boshlangan yullar bilan ishlashni boshlash, jinsiy alokada foydalanish, namoz o'qish, kunza tugishi, taloq kilinishi, Qur'on o'qishi, masjidida turishi mumkin emas. Nifosli ayol ham nifos koni tomom buloqch, hayzli ayol kilganidek g'usl qilishi vojib buladi. Xuddi hayzli oyolda bulgani

kabi u ham kundan kunigacha qazosini tutadi, namozning xozosini o'qimaydi.

Nifos – ko'z yorishi pati va undan keyin bachadondan keladigan kon bulib, u xomiladorlik patiasida tutilib qolingan xonning qolishini ta'minladilar. Uning eng ko'p vaqtli jumhur уламо oldida qirq kundir.

Imom Termiziy aytadi: «Sahobalar va undan katta yoshdagi o'quvchilarga qo'shma ilmlar ijmalariga qarab, nifosli ayollarni olib kun namoz o'qimaydilar, biroq, shu muddatdan dastlabki poklangan oyol g'usl qilib, namoz o'qiydi» (Sundanut-Termiziy: 1/8).

Nifosli ayolning koni qirqilgan oltindan tug'ilgan kuni, uning nifosi tamom bo'lgan taklif qilingan va g'usl qilingan, namozini o'qigan, nifos sababli man qilingan barcha ishlarini qilavergan.

Homilador ayol inson siyqi kirib qo'yilgan, odamlik belgilarini bilgan homilasini tashlagan bylsa va uning ortidan kon ko'rsa, u nifosli oyol hukmida buladi. Homilada inson hilqatida ma'lum bo'lgan muddad jamoat vaziyatlarida uch oy, kami sakson bir kundir. Agar homilador ayol insonlik belgisi kirmaga alaqa (lahta kon) yuq muzga (bir parcha et) tashlasa, uning ortidan ko'rgan koni nifosga hukm kilinmaydi va u namozu kunini tark etib qolmaydi.

Muxim eslatma:

Shu joyda aytishni talab qilish kerak bo'lgan bir holatni ko'rib chiqish, bazi oylar ramazon kunini o'tkazish uchun tugish yo'q hoj ibodotini bekamu-ko'st ado etish imkoniga egalik qilish uchun xizmat qilish shartnomasini tuzish uchun turuvchi dorini qabul qildi. Agar ushbu planshetlar xizmatini vaqtini tebranish bo'yicha xususiylashtirishga e'tirof etilsa, katta iste'molni

amalga oshirish uchun zarari yo'q. Ammo, ulay xayzni butunlay yo'qolib ketishiga olib kelsa, ularni erning iznisiz qabul qilasiz jo'z bo'maydi. Chunki, bu naslning kesilishiga olib keladi.

Ushbu aytib utilganlar xayzga doiradagi xukmlar bo'lib, biz ularni qismakcha bayon kilib o'tdik, chunki tafsilotlarga kirishni kop vaqtni kutib oldik. Ushbu hukmlardan birortasini yaxshi tushunmagan odam tufayli paydo bo'lganlardan so'rab bilib bo'ladigan tavsiyani o'qiydi, Oллоhdandir.

Bu buyruqni yoqib qo'yilishi mumkin: qayi ayolga biron kun davomida amalga oshiriladigan keyingi hayzli kelib qolsa, hayzdan pok bo'lgandan keyin ana shu namozni o'qib kuysin. Biroq bu kabi buyruq kelgan emas.